

Tal com ragen

C O N T E S D E F A M

I

A L T R E S M I S E R I E S

=====

PREMIS RECUILL 1986

Opció: Premi "Francesc Puig i Llensa"

JOAN GUILLAMET

Passeig de la Zona Franca, 240, 3er, 2^a
Telèfon 93/332 52 06
08004 BARCELONA

A en Pep Sala i al seu pare,
pagesos i mig mariners.

A en Joan Paradís, artista pintor,
i al seu oncle Carles, hostaler, de
la missaga de Cal Ganbo de l'Escala.

Tots plegats, ells i d'altres, en
saben un niu.

L'AUTOR.

I

Diuen que a l'Escala hi hagué un temps que hi havia hagut molta gana. Es veu que hi havia hagut gana de veritat, gairebé fam. Diuen que llavors hi havia gent que només menjava una vegada i no diuen pas cada quan. La situació, doncs, devia ser força greu. De resultes de tot això, hi havia hagut un home que havia arribat a un estat tal, que sempre semblava com si estigués adormit. Tant era que s'estigués a casa seva com que se n'anés al cafè. Tenia els ulls gairebé mig tancats i anava pels carrers com si fos un sonàmbul. Aquest home tenia una feina de pescador i anava amb una barca, amb una teranyina. Al matí s'aixecava i baixava al carrer, arribava al moll i pujava a la barca amb els seus companys, ja que el sardinal porta set o vuit homes.

Però a l'estiu, quan feien aquelles calors tan fortes, sortien cap al tard, allà a les vuit o les nou del vespre, i se n'anaven a buscar el calador. Se n'anaven per dintre mar. I allà, aquesta gent, no tenien res que fer. Només esperar que el peix vingués. Encenien la llum i esperaven que s'acostés el peix. Aquests pescadors dormien uns a dalt i els altres a baix, però aquest temps d'estiu quasi tots agafaven un lloc a dalt i cadascú tenia el seu. Aquest home del que parlem sempre dormia a dalt, dormia a coberta. Tenia el seu lloc a un costat, el tenia a babor, a un cantó i cap al davant. Arribava allà i gairebé no deia res als altres. Només:

••• Hola, hola, hola...

Posava el cabàs a terra, s'ajeia allà i el patró, si hi havia peix, allà a les dues o les tres de la nit els cridava per a poder calar. Alguns dies ni els cridava perquè el peix era molt escàs. En aquesta barca tenien el costum que, quan reculava i tornava l'endemà de matí, arribava a port i es posava a la riba, o sigui que la coberta de la barca tocava, diguem, al costat de la riba. I allà, aquest home, només havia de fer una cosa. Quan parava el motor, badava una mica els ulls, agafava el cabasset, que encara el tenia al costat, i deia:

.- Adéu-siau.

Moltes vegades per esma, perquè ja ni els havia cridat el patró per a calar. I el que feia era treure el peu de dins de la barca grossa a la riba i anar-se'n amb el cabasset cap a casa seva. I així molt sovint. Quasi sempre.

I vetaquí que un dia o, més ben dit, una nit, amb una d'aquestes, quan varen ser les tres, les quatre o les cinc, no hi havia pesca. Tothom estava al seu lloc, tothom dormia al seu lloc. El patró engega la barca, com feia sempre, i posa rumb cap acasa. Però quan va ser al mig del golf, se li va parar el motor. Va tenir avaria. I el nostre home, amb l'esma de cada dia, agafa el cabasset, remuga:

.- Adéu-siau.

Et peu a fora de la barca i xaff! Es fot a dintre de l'aigua i el varen haver de pescar amb un ganxo. Com que estava mig adormit o potser encara estava adormit de la nit i, diguem-ho així, sempre anava d'aquesta manera, va anar a dintre mar i aquell dia ja no el trobaven. I el caren haver de pescar amb un ganxo.

II

A l'Escala hi havia hagut dos personatges, en aquells temps, molt especials. Hi havia un home que era solter, ja una mica gran, i un altre que era vidu, però també gran. Solien anar sempre plegats i cada any seguien els seus costums. Només feien dues festes a l'any. Venien a Santa Creu a Figueres i anaven a Sant Andreu de Torroella de Montgrí. Però la seva festa grossa era la de Sant Andreu, a Torroella. I la seva festa consistia en anar-hi a fer un bon àpat, perquè com que no se'n feien gaires, en aquells temps, de bons àpats, esperaven aquests dies per a fer-se un bon tip de menjar i beure.

Arribaven a Torroella de Montgrí, per Sant Andreu, i se n'anaven de dret a una fonda que hi havia allà i que en deien a Can Cotoliu. En Cotoliu era un home que, aquelles festes de la fira, matava un porc cada any, a part d'altra mena de bestiar i aviram, per a donar al seu hostel. I aquest parell de personatges, així que arribaven a Sant Andreu, a Torroella, només arribar, se n'anaven a Can Cotoliu a encarregar el dinar per a no quedar fotuts. Anaven allà i deien:

.- Bé. Mireu. Ja hem arribat. A quina hora podem venir a dinar?

.- Oh! No vingueu pas massa aviat - els deia en Cotoliu - Vosaltres sempre veniu molt aviat. Més aviat de les dotze, poc us en donarem.

.- Bé, doncs. - feien ells - A les dotze o a les dotze en punt.

I a les dotze se ~~n'anaven~~ ^{n'anaven} cap a dinar. Abans, com que a davant de Can Cotoliu hi havia una confiteria, se n'anaven a fer el vermut a la confiteria. Es fotien un tip de dolços cada un i, quan tocaven les dotze, se n'anaven a dinar. Anaven a dinar i arramblaven amb tot el que trobaven. Demanaven un dinar per a quatre. Eren dos i feien un dinar per a quatre. Doblaven tot allò que els anaven donant. A l'extrem que, quan arribaven als menuts de pollastre, que eren el que més els agradava, els havien de dir:

.- Prou! Que n'ha de quedar per als altres. Perquè un ho fotrieu tot, vosaltres!

Bé. Ja havien dinat. Pagaven i s'anaven a comprar unes espartenyas noves, com feien cada any. Anaven a Can Duran, es compraven unes espartenyas noves; prenien el seu cafè a Can Sidro, a la plaça i després, cap a l'Escalena. A peu, no us penseu pas, perquè en aquells temps només es podia anar en tartana o a peu. I a peu buscaven les dreces, passaven pel camí vell d'Ullà, que és una mica llarg. Un d'aquest dos era l'"Ondulaire" i a l'altre li deien "L'Escalenc". A l'"Escalenc" li agradava passar conversa pel camí, li agradava passar conversa. I l'"Ondulaire" anava a darrera i l'Escalenc anava tot davant. Anaven fent camí i cap dels dos no deia res. Fins que, tant, tant, estranyat pel perllongat silenci, l'"Ondulaire" no es va poder estar de dir:

.- Però, què passa, què no dius res?

L'altre ni es va girar.

Es veu que, mentre dinaven a la fonda de Can Cotoliu, per a fer més via amb el menjar, donava una queixalada a cada tros de pollastre i, sense acabar de netejar-lo del tot, se'l ficava a la butxaca. I havia quedat amb una butxacaplena d'ossos, que encara tenien una quantitat de carn... I, és clar, no deia res ni podia passar conversa perquè tenia molta feina a repassar i escurar els ossos del pollastre.

I va comparèixer un individu, que venia de Sant Feliu de Guixols, del suro, havia estat en aquell ambient del suro, que era un ambient de riquesa el que tenien llavors, i va venir a petar a l'Escala. A l'Escala es va casar amb una marinera, amb una noia de l'Escala, i anava a mar, anava a la teranyina, a la part. No tenia res més que la part de la teranyina. Va tenir tres criatures i, quan hi va haver la decadència de les teranyines, que les teranyines no es guanyaven la vida, passava una gana horrorosa aquest home. Passava tot l'hivern sense anar a mar, tot l'hivern sense guanyar cap centim. Havien de viure de quatre punyetes que la seva dona anava a fer per les carrosses. La seva dona treballava en una fàbrica de salaó i vivien d'això, però se la passaven molt malament. Els nens anaven pels masos a demanar caritat. Els donaven un tall de pa, una patata, una ceba i així vivien.

I amb això, en arribar la primavera, vetaquí que varen tenir la sort de fer una bona calada de sardina, una grossa calada de sardina. Una calada de sardina que a ell, per la seva part, li representava uns cinquanta o seixanta duros d'aquell temps. Unes tres-centes cinquanta pessetes, que no les tenia qualsevol. Com que feia molt temps que anava just i no s'havia pogut fer un bon tip de bunyols, tota la seva obsessió era una plata de bunyols que hi havia a can Rossend, el confiter de l'Escala. La calada l'havien feta el dimarts de la setmana, però fins al dissabte no va poder cobrar i va estar patint fins llavors, ja que el confiter treia el dijous la plata de l'aparador i ell es va passar el dijous i el divendres vigilant-la perquè li'n quedés algun de bunyol. Però el dissabte, quan va haver cobrat, va agafar els tres nens, se'n va anar a la confiteria, varen comprar tots els bunyols que quedaven, que encara no eren pas pocs, i se'n varen fer un tip, fins que els varen sortir pels nassos o per les orelles.

.- Guardeu-ne per a la vostra mare.- deia el pare - Guardeu-ne per a la vostra mare, pobreta, que no en podrà menjar cap.

Més n'hi hagués hagut, perquè també se'ls hagueren menjat.

Després, la gent només feia que recriminar-li a ell per què no havia comprat alguna cosa més sòlida i menys costosa, per què no havia comprat un sac de patates o un sac d'arròs, que n'haurien tingut per mnejar més temps; per què no havia comprat pa, per què no pagava els deutes a les botigues, que ja no hi tenia crèdit...

I ell, per tota contesta, sempre donava la mateixa. I era aquesta:

.- No ens fa pas por tornar a passar gana. Jo, el que volia, era donar-nos un gust. A passar gana hi estem tan acostumats, que tant li fot començar demà com un altre dia.

- V -

Un joc de fonologia. Hi havia un general que era fill de l'Escala i, sempre que tenia algun lleure una mica llarg, li agradava d'anar-hi a passar alguns dies, ja que hi tenia moltes coneixences. I s'havia fet molt popular, perquè tothom sabia que, quan al noi d'una casa li tocava d'anar a fer el soldat, podien comptar amb el seu ajut per aconseguir-li un bon destí.

Un dia, cap allà al migdia, el general s'estava assegut a una taula del cafè de Can Trenta, a la platja del poble, quan vetaquí que un mariner que passava se li acostava i li diu:

.- Escolteu, senyor general. Em podríeu dir on tinc el meu noi, que fa el servei militar?

El general li respon: tota la família.

.- A Ceuta.

.- No, no. - fa el mariner - Que tinc pressa. Ja m'ho explicarà un altre dia.

.- A Ceuta. Jo només volia saber on tinc el meu noi, que fa el servei militar.

.- A Ceuta. - li torna a dir el general.

.- No, no. - torna a fer l'altre - És igual. Me'n vaig. Ja m'ho explicarà un altre dia.

.- I se'n va anar. Ningú no sap si va prendre esment d'allà on tenia el

seu fill fent el soldat. Allò que sembla segur és que no tenia gens ni màca

de ganes de seure.

En poble de prop de la llinda entre l'Alt i el Baix Empordà hi havia una noia que era geperuda i a casa seva la volien casar. Li buscaven xicot, però no li trobaven pas. Al costat de la porta de la casa on s'estaven hi havia un banc de pedra, on ella es passava asseguda llargues estones i s'entretenia tot mirant els que passaven pel carrer. Estintolada en la paret de la casa, que li servia de respall, no se li veia que fos geperuda. I qualsevol que no ho sapigués, no s'ho hauria pensat mai.

Vetaquí que un dia va passar per allà un minyó muntat dalt d'un cavall. Va veure aquella noia, allà asseguda, i s'hi va acostar. Varen encetar conversa, ella sense moure's del seu seient i ell sense baixar del cavall. Aquell dia, potser per tractar-se de la primera vegada que s'enraonaven i feien coneixença, la cosa no es va allargar gaire. Però les passeres del cavaller i les converses amb la noia es varen anar repetint. Es veu que aquell tracte mutu els feia pler. Això sí, ella sempre asseguda al seu banc i ell sempre dalt del seu cavall. I la família de la noia, que se n'havien adonat, feien per manera de no deixar-se veure, no fos cas que espantessin aquell possible candidat a marit de la noia.

Varen anar passant els dies i els enraonaments entre aquella parella, ella asseguda al banc i ell dalt del seu cavall, es varen anar seguint i intensificant. Fins al punt que un dia ell va plantejar la qüestió del casament. Ella s'hi va avenir, però va procurar dissimular l'entusiasme que aquella proposta li produïa.

- .- Però hi poso una condició. - va dir -
- .- Una condició? - va fer ell, estranyat - I quina?
- .- Doncs, que el casament l'haurem de fer aquí mateix i sense haver de moure'm d'aquest banc o estic asseguda.
- .- Ja m'està bé. - li va respondre ell - Però jo en poso una altra. I és que em casaré sense haver de baixar del cavall.

A la noia, dins de la seva vanitat femenina, no li feia gaire gràcia de sotmetre's a aquella exigència, però va pensar que era millor donar-hi la conformitat, ja que de pretendents com aquell no en passaven pas tan sovint.

I va arribar el dia del casament, que es va fer al pas de la porta de la casa de la noia. Ella asseguda al seu banc, vestida de núvia i polida que feia un goig que enamorava, i ell dalt del seu cavall, mudat de vint-i-un botó i gallard d'allò més. Va arribar el capellà, va començar la cerimònia i, quan ja tot va estar dat i beneït, vetaquí que la noia s'aixeca del banc i diu al seu novell marit:

.- Ja t'he fotut! Mira, quin gep!

A l'espatlller del banc de pedra hi havia quedat ^{mena de} un forat, que la noia feia servir per amagar el gep mentre estava asseguda. D'aquella manera no es veia i per això no se'n movia.

El nuvi, en veure allò, no va pas donar senyals d'estar massa sorprès.

Va descloure els llavis en una mitja rialla i va baixar del cavall tot dient:

.- Jo pla t'he fotut.

Tenia una cama més curta que l'altra i anava així, tot ranquejant.